VANTAAN KÄRÄJÄOIKEUS **Lausunto**
28.11.2018

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia:

Asiantuntijakuuleminen 30.11.2018

Hallituksen esitys kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta (HE 230/2018 vp)

Aluksi

Luottokustannuskaton laajentaminen nopealla aikataululla on kannatettavaa. Sääntelyn tulisi olla kattava ja tehokas sekä lainsoveltajankin kannalta mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen. Hallituksen esityksessä on hyviä tähän suuntaan meneviä ehdotuksia, mutta ongelmaton se ei käräjäoikeuden näkökulmasta ole.

Velkaongelmien kasvu on nähtävissä käräjäoikeuksissa summaaristen velkomusasioiden selvänä kasvuna, johon pääsyynä ovat kalliit kulutusluotot. Ratkaistavien asioiden määrä on huomattavan suuri henkilöstöresursseihin nähden. Ilmeistä on, ettei velkaongelmia saada tehokkaasti vähenemään ilman kuluttajaluottoja koskevan sääntelyn tiukentamista. Jos velkaongelmat vähenevät, myös velkomusasioiden määrä tuomioistuimissa kääntyy laskuun. Vaikka näin kävisi, tämä ei kuitenkaan tule helpottamaan tuomioistuinten työmäärää vielä useampaan vuoteen, koska velkomusasiat tulevat oikeuteen vasta vuosien viiveellä luottosopimusten tekemisestä.

Esimerkkinä Itä-Uudenmaan käräjäoikeus

Summaaristen asioiden käsittely keskitetään 1.9.2019 yhdeksään käräjäoikeuteen, joista yksi on tuleva Itä-Uudenmaan käräjäoikeus (laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 439/2018). Tämän jälkeen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiirinä summaarisissa asioissa on Uudenmaan maakunta, lukuun ottamatta Helsingin kaupunkia, sekä Pyhtään kunta. Tuleva Itä-Uudenmaan käräjäoikeus käsittelee siten 1.9.2019 alkaen myös nykyisten Espoon ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksien (tulevan Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden) alueelta tulevat summaariset asiat. Tämä merkitsee yli 30.000 summaarista asiaa vuodessa lisää tulevaan Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen, jonka

alueelta tänä vuonna saapuu noin 49.000 summaarista asiaa. Saapuvien summaaristen yhteismäärä vuonna 2020 Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa on noin 80.000 juttua, ellei saapuvien asioiden määrän kasvu taitu.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen siirretään 1.9.2019 lukien Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudesta kahdeksan kansliahenkilön virkaa. Summaaristen asioiden käsittelyyn liittyen tuottavuuskasvun perusteella Itä-Uudenmaan käräjäoikeudesta kuitenkin lakkautetaan neljä käräjäsihteerivirkaa, minkä jälkeen siirrettyjä virkoja on neljä.

Tilanne on siten se, että asiamäärän kasvaessa henkilöstöä on päätetty huomattavasti vähentää ilman että tuottavuuden parantumisesta on mitään näyttöä. Henkilöstö mitoitetaan vuoden 2016 saapuneita asioita koskevan tilaston perusteella, vaikka summaaristen asioiden määrä on seuranneina vuosina selvästi kasvanut.

Summaarisia asioita käsittelee kansliahenkilökunta

Käräjäoikeuden kannalta on syytä korostaa sitä, että alioikeuksissa ratkaisutoiminta summaarisessa menettelyssä tapahtuu valtaosin kansliahenkilökunnan toimesta. Yhden kansliahenkilön (htv) olisi ratkaistava todennäköisesti tulevaisuudessakin vähintään 3 200 – 4 000 asiaa vuodessa.

Tuomarityövoimaa näihin asioihin ei voida tätä nykyä osoittaa kuin vähäisesti.

Jos tämä ratkaisutoiminnan rakenne ei toimi, summaarinen lainkäyttö hidastuu merkittävästi.

Säännösehdotuksista

Hallituksen esitykseen valittu hintasääntelymalli (ehdotettu uusi kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §) on sinänsä perusteltu. Malli on kuitenkin sen verran monimutkainen, että toimiakseen käytännön ratkaisutoiminnassa ilman merkittävää henkilöstöresurssien lisäystä, se tarvitsee, kuten esityksessä katsotaankin, tuekseen mahdollisimman automaattisen tietojärjestelmän. Mikäli mallin soveltaminen edellyttää summaaristen asioiden käsittelijöiltä manuaalista laskentatyötä, resurssitarpeet ovat kaksin- tai kolminkertaiset verrattuna siihen, millaisiksi ne nyt on esityksessä arvioitu.

Tietojärjestelmän kehittämisen onnistuminen on siten ensiarvoisen tärkeää. Kehittämistyössä tulee ottaa tarkasti huomioon tuomioistuinten tarpeet. Käräjäoikeudet tulee tämän vuoksi ottaa kiinteästi mukaan järjestelmän kehittämistyöhön.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ään lisättäväksi ehdotetun uuden 2 momentin 1 kohdan ja 2 kohdan on tarkoitus on helpottaa luottokustannusten enimmäismäärän soveltamista tuomioistuimessa. Tätä tarkoitusta varten tuomioistuin tarvitsee kuitenkin myös tiedon luoton vuotuisesta korosta ja muista luottokustannuksista valvoakseen, ylittävätkö ne enimmäismäärät. Hintasääntelyn tehokasta valvomista varten

tuomioistuimen tulisi saada tieto siitä, mistä eristä muissa luottokustannuksissa kuin vuotuisessa luottokorossa on kysymys. Kuten hallituksen esityksestäkin ilmenee, se, mitä on katsottava kuluttajansuojalain mukaiseksi luottokustannukseksi, on usein tulkinnanvaraista. Tällainen tulkintakysymys ei myöskään sovellu kansliahenkilökunnan ratkaistavaksi.

Luottosopimuksen tekopäivä on tuomioistuimelle tarpeellinen tieto, koska uuden hintasääntelymallin ja oikeudenkäymiskaaren mainittujen kohtien soveltaminen riippuu siitä, milloin luottosopimus on tehty.

Muutoin käräjäoikeus pitää esitykseen sisältyviä säännösehdotuksia perusteltuina eikä niihin ole huomautettavaa.

Esityksen vaikutukset tuomioistuinten työmäärään ja henkilöstötarpeeseen

Mikäli hallituksen esityksessä lausuttu tavoite tietojärjestelmien kehittämisestä mahdollisimman automaattisiksi saavutetaan, esityksen arvio siinä olevien ehdotusten edellyttämästä henkilöstövoimavarojen lisäämisestä on hyväksyttävissä. Jos tietojärjestelmän kehittämisessä ei onnistuta, henkilöstöresurssien lisätarve on huomattavasti suurempi ja lisäksi pysyvä.

Resurssitarpeeseen vaikuttavat useat eri tekijät, joita on kuvattu esityksessä, joten tilannetta on välttämätöntä seurata ja huolehtia siitä, että tuomioistuinten voimavarat ovat riittävät.

Jyrki Rinnemaa
osaston johtaja, käräjätuomari
Vantaan käräjäoikeus